

siin oleme aga wabad mehed, igal oma põllulapp, oma karja- ja heinamaa ja oma majahurtlik wihmawarjaks peal! — Nää, neil on seal oma wihmawarigi, aga kas see kandimaja ka wihma peab? Mäsetad küll toona, kui rahe- ja wihmajadu oli: hamba alla ei jäänud kuiwa.”

„Ja siis seda hullu mõtet sa ei jäta: Ikka tihud Siberisse. Sinna saadetakse ju kurjategijad!”

„Wõi arwad sa, et kurjategijatel wiga on? Küll kroonu kõitide eest hoolitseb. Kusjatele antakse kunni 300 rubla aastas abiraha, siis wiljaseeme, metja raiu niipalju kui tulub ja ehita hoone üles, karjamaa on prii käia, — kõi oleme seal wabad, keegi ei nõua tükitööd ega raha — ela kui parun!”

„Aga miks siis Määsta Peeter ja Kulli Kaarel tagasi tulivad, kui seal nii hea parunid mängida on?”

„Rumal küsimine, miks? Kes mees on ja põldu harida mõistab, see ei tule tagasi!”

„Põldu wõib ka siin harida!”

„Kui rumal jutt, kus on mul oma põld, mis ma oma kae järele harida saan?”

„Aga mõtle, et sinna oma terwise jätta wõid. Nääd Määsta Peetrit, kõnnib kui wari ümber, tiisikus wõi mis tal on. Ja Kulli Kaarli Mari ja kaks wäikest poega, need puhkawad Siberi mullas.”

„Üks surm kõi. Nutd siin kui seal!”

„Aga haigus, kui ei ela, ei sure!”

„Ah tähi naeste lori. Tõbinimene tohib nüüd haigeks jääda. Üks jumala ilm, õht siin kui seal.”

Tiiu ohtas ja läts wälja. Jaak istus aga sängi ääre peale, wõttis piibu ja tubakatoti taskust wälja ning hakkas mõteldes popjutama.

* * *

Teisel kewadel rändasid E. wallast 10 perekonda wälja. W. wafjalis oli neid hull omaksid jaatmas. Naesed ja lapsed nutsid ning palusid mahajääjaid sugulasi. Mehed olid aga tõhised ja mõttes. Nad ei nutnud küll, aga siiski paistis waatajatele silma, et nende süda raste oli. See tuli sellest, et wähe aega enne nende ärasõidu päewa 3 perekonda, dieti perekonna ülejäänud liikmed, roidunult ja paljalt kodu tagasi olid pöördunud. Üks wäljarändaja perekonna isa oli Wenemaal kuskil wäikestes linnas häkilise haiguse kätte jurnud; teisel oli naene Siberi mulda maetud, kolmandamal olid kaks last kuhugi Siberi raudtee äärde

Wene tabelisje paigutatud, — waranduse natukejst olid waidugi kõi ilma, rābalates ilmusiwad nad sugulaste juurde ja palusiwad ulualust.

See kõi tegi meeste meele hapuks, ja naesed olid waid otse meeleärarheitmisel. Kuid tee oli jalge all, kohad olid waid kāest āra antud — kuhugi ei olnud enam minna: ettewōdud nõu pidi teoks tehtama.

Kandimāe Tiiu langes ūhe ja teise mahajāāja kaela nuttes: Peastke mind ja minu lapsi, ārge laske Jaagut mitte minna!”

„Ei saa enam; nūlid peate āga edasi minema, eht Jumal aitab laugel maal ka!”

„Mina ei usu selle lauge maa sisse;” nutkus Tiiu. „Mina tahan, et mind omamaa mulda maetaks. Ūtelge Jaagule, et ta weel siit ūmber pōdraks. Meie teeme pāiwiti tōd ja saame lābi!”

Jaak seis, pea rinna peale lastud, Tiiu selja taga ja ei lausunud midagi.

Helistati esimest korda. Nūlid tuli raste lahkumise silmapilk — suurem osa tōttasiwad wagunisse. Tiiu āga ei tahtnud lahkuda. Wiie aastane Udele ja kolme aastane Marie pidasiwad nutja ema seelikust linni ja ūtlesiwad iga paari minuti tagant: „Ema, lāhme kodu! Meie ei taha raudruunaga sōita!”

Lōbbi teine kell.

„Nūlid ruttu!” ūtles Jaak.

„Jumala eest, jāta mind! Mina ei lāhe mitte. Siin on mu kodumaa, siia ma suren!”

„Rumalus,” ūtles Jaak ja tahtis wāhemat tūtart ema seeliku kōlest āra kistuda.

„Jāta ta rahu, ma ei taha!” ūtles Tiiu wihaselt Jaagu poole pōordes. Wāitene Marie hakkas haledasti nutma.

Keegi teine wäljarāndaja tuli Jaagule appi: „Kunle Tiiu, āra tee rumalusi, rong lāheb minema.”

Tiiu ohtas āga: „Ei wōi, ei saa!”

„Miks ja siis wāfjalisse teisi tūlitama tulid,” kostis teine wäljarāndaja.

„Kas Jaak head jōna kuulis! Wāgisi weab ta mind ja lapsi surma suhu!”

„Ruttu, ruttu!” hūdisiwad teised wagunist. Jaak fargas platwormile. Naene ja lapsed ulusiwad meelt āra heites.

„Āra tee rumalusi Tiiu!” hūdis Jaak, „astu ruttu ūles!”